

УДК 159.9

КРАСИЛЬНИКОВ Ігор Олександрович

кандидат психологічних наук,
практичний психолог Полтавської гімназії № 6

ОНТОЛОГІЧНА СУБ'ЄКТНІСТЬ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ПОДАЛАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ КОНФЛІКТНОСТІ

У статті подано теоретичні погляди на проблему внутрішніх конфліктів із позиції екзистенційно-онтологічної парадигми. Вказується, що принцип суб'єкта пов'язаний із проблематикою усвідомлення внутрішньої конфліктності. Підкреслюється, що вирішення такого роду конфліктів пов'язане з можливістю формування суб'єктних якостей у відповідних важких життєвих ситуаціях. Розглянуті деякі психологічні механізми, що забезпечують посилення суб'єктної активності. Робиться акцент на феномені екзистенційного розуміння і саморозуміння як детермінантах подання внутрішньої конфліктності.

Ключові слова: внутрішня конфліктність, суб'єкт, екзистенційно-онтологічна парадигма

Постановка проблеми. У сучасній науковій психології умовно виокремлюються два основні напрямки методологічних досліджень: когнітивний і екзистенційно-гуманістичний. Якщо когнітивна парадигма акцентує увагу на окремих психічних процесах та особистісних рисах, то екзистенційно-гуманістична парадигма сфокусована на аналізі цілісних конфліктних ситуацій людського буття, на тому, якою мірою суб'єкт здатний приймати власні життєві протиріччя та визначати шляхи їх вирішення. На думку В.В. Знакова, постнекласичний етап розвитку науки передбачає взаємо-доповнення когнітивної та екзистенційної дослідницьких моделей. Для психології людського буття важливим стає питання, який сенс і цінність мають отримані знання для суб'єкта. Синтетична парадигма суб'єкта характеризується посиленою увагою до рефлексії цінностей і життєвих смислів [5; 9]. Ставиться проблема породження екзистенційних смислів у перетворювальній активності людини у складних життєвих ситуаціях.

Метою даної статті є аналіз концептуальних засад екзистенційної суб'єктності як детермінанти в поданні внутрішніх конфліктів особистості. В рамках екзистенційно-суб'єктної парадигми значний інтерес має аналіз можливих психологічних механізмів, які забезпечують вирішення внутрішніх конфліктів особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Екзистенційна психологія наголошує на тому, що межі свободи і відповідальності людини важко встановити, коли її «закидають» в абсурдний, позбавлений сенсу світ, у зв'язку з чим вона і відчуває внутрішньоособистісні конфлікти [14; 15]. Екзистенційна психологія вивчає особистісні конфлікти, які пов'язані зі свободою, смислосбудуванням, самодетермінацією, відповідальністю, самотністю, ізоляцією тощо. Цей напрямок вивчає світогляд, життєву позицію, цінності людини в кризових ситуаціях. Екзистенційно-онтологічна психологія як науковий напрямок підкреслює, що в основі людського життя лежить базисний конфлікт конфронтації суб'єкта з важким для подолання наданостями існування, коли людина протистоїть ворожому їй світу. Характерною рисою світогляду екзистенціалізму є прагнення подолати суб'єкт-об'єктне розщеплення світу. Традиційними є такі екзистенційні питання: яким чином знайти сенс свого життя, стати щасливим, реалізувати свій творчий потенціал, як впоратися з труднощами долі?

Як зауважує І.Д. Бех, процес життєдіяльності неминує ставить перед суб'єктом питання про необхідність духовного осягнення і подолання екзистенційних внутрішніх конфліктів, які неминує супроводжуються емоційними труднощами і стражданнями [6]. Такого роду конфлікти, через складну неусвідомлену заплутаність для індивіда, важко піддаються раціонально-усвідомленому аналізу. Різні теорії по-різному оцінюють ступінь впливу несвідомого на мотиви і поведінку особистості. В екзистенційно-онтологічному підході відбувається зближення ролі свідомого і неусвідомленого. У зв'язку з цим, питання має бути поставлене таким чином, щоб зрозуміти, які аспекти поведінки і механізми внутрішньої психічної діяльності суб'єкта підлягають розгляду в ситуації внутрішніх конфліктів.

Аналізуючи дослідження західної психології, Л.І. Анциферова і К.О. Абульханова вважають, що категорія «суб'єкт» повинна посісти центральне місце при вирішенні проблем подолання важких ситуацій [1; 2]. У зв'язку з цим А.В. Брушлинський зазначає, що суб'єкт завжди нерозривно пов'язаний із іншими людьми та разом із тим автономний. Спочатку суб'єкт здійснює практичну діяльність, спілкування, пізнання і споглядання і таким чином творить цінності свободи, духовності, моральності та гуманізму. Не психічне і не буття самі по собі детермінують діяльність людини, а суб'єкт, який знаходиться всередині буття та реалізує власну активність, творчу свободу, здатний творити власну історію [5, 7]. У цьому контексті принцип суб'єкта стає надзвичайно важливим при розгляді проблематики вирішення внутрішньоособистісних конфліктів як системної психічної реакції людини на труднощі буття.

Для вирішення даної теоретичної проблеми вельми важливим є зауваження О.Г. Асмолова про те, що хоча усвідомлення особистісного сенсу можливе, але самого по собі цього недостатньо для його зміни. Дослідник говорить, що знаходження механізмів зміни сенсу в різних суперечливих ситуаціях є надзвичайно важливою проблемою психології особистості [3]. На думку О.М. Улановського, методологія герменевтики як варіант екзистенційно-онтологічного підходу є перспективнішою, адже інтерпретація передбачає вихід за межі переживання як безпосереднього суперечливого досвіду взаємодії людини зі світом [22]. Разом із цим автор не дає зовсім зрозумілої відповіді, що мається на увазі, коли говорять про вихід за межі переживання.

На думку В.В. Знакова, екзистенційні психологи підкреслюють, що існувати – значить завжди бути поставленим перед вибором. Для розвитку особистості важливим є досвід прийняття рішення, який впливає з раціонального розуміння ситуації. Ухвалення екзистенційних рішень пов'язане з глибокою внутрішньою рефлексією власних переживань. З огляду на те, що в екзистенційній психології світ людини постає як ворожий, вихід із самотності та ізоляції пов'язаний із екзистенційним розумінням, як розумінням справжніх смислів. Екзистенційні проблеми мають не стільки конкретно-ситуативне значення, скільки стосуються осмислення життя в цілому, формування ціннісних пріоритетів. При цьому, вважає дослідник, когнітивний аналіз життєвої ситуації особистості, як правило, є недостатнім. Екзистенційні рішення в житті людини здебільшого важко рефлексуються та є неусвідомленими. Екзистенційне розуміння і саморозуміння, на його думку, більшою мірою, ніж когнітивно-раціональне розуміння, призводить до активізації суб'єктних якостей [10]. Якщо суб'єкт недостатньо усвідомлює складність своїх конфліктів, то відбувається десуб'єктивізація від власних проблем, а вирішення внутрішніх конфліктів неможливо в ситуації відчуження. Також В.В. Знаков вважає, що категорія «екзистенційний досвід» важлива при вирішенні проблем психології людського буття. Існування ґрунтується на розумінні суб'єктом екзистенційного досвіду. У психології людського буття акцент зсувається із зовнішньої детермінації на внутрішню, й важливим стає досягнення людського буття, де цінності і смисли є одиницями аналізу конфліктної ситуації. Саморозуміння визначається тим, що суб'єкт ставить перед собою питання із метою сформулювати про себе несуперечливе уявлення, але цьому заважають раціональне мислення і психічний захист, від яких людина повинна свідомо відмовитися. Саморозуміння пов'язане з безліччю інтерпретацій подій в різних контекстах. Воно забезпечує розвиток суб'єктних якостей людини, краще усвідомлення людиною

власного буття й виявлення потенційних можливостей саморозвитку та особистісного зростання. Саморозуміння нерозривно пов'язане з рефлексією, аналізом свого досвіду, в результаті чого переосмислюється, перетворюється внутрішній світ суб'єкта. Однак дослідник не уточнює, яким повинен бути цей контекст в плані змістової спрямованості особистості. Саморозуміння тісно пов'язане із самоприйняттям, здатністю зрозуміти суперечливі спонукальні мотиви, в тому числі й несвідому поведінку. Завдяки саморозумінню створюються умови до конструктивних способів життєдіяльності та самореалізації у конфліктних ситуаціях. У наративі важливо зрозуміти неявний сенс власних вчинків, справжній «текст» про самого себе, шляхом сомоінтерпретації, самотлумачення історичних епізодів свого життя. Розуміння детерміноване не тільки об'єктивними знаннями, але й погано усвідомлюваними процесами. Саморозуміння призводить до переосмислення, перетворення внутрішнього світу суб'єкта. Головну роль в розумінні відіграє не мислення як раціональне осягнення, а осягнення, засноване на інтуїції. Осягнення власного переживання розглядається В.В. Знаковим як спосіб розуміння світу, в результаті якого відбувається конструювання суб'єктом нової реальності. Коли суб'єкт хоче проникнути в суть справи, то йому не слід затримуватися на окремих деталях, а необхідно осягнути ціле. Психологічний захист, як стверджує цей дослідник, підсилює прагнення уникати самоаналізу та неприємних знань про себе. Таке розуміння має відношення до феномену правди, яке спочатку проявляється нечітко та інтуїтивно. Екзистенційна правда надає сили суб'єкту для особистісного зростання. Навіть якщо досвід екзистенційної правди про себе важкий, то рішучість бути мужнім до кінця дуже важлива для подання протиріччя.

На думку автора, говорити про вищий рівень розуміння можна лише тоді, коли суб'єкт починає обмежувати когнітивно-раціональні способи пояснення уявної стабільності свого внутрішнього світу та починає вже не інтуїтивно усвідомлювати власні захисні маневри самообману через динаміку ціннісно-сміслових утворень внутрішньої реальності. У самопізнанні, зауважує В.В. Знаков, необхідно досліджувати різного роду самообмани. У психології людського буття зрозуміти себе – значить дізнатися правду про себе. Переступаючи кордони правдивості, людина тим самим відчужує себе від своєї справжньої сутності, живе у міфах та припиняє бути суб'єктом. Суб'єкт при високому рівні саморозуміння найбільш об'єктивно уявляє реальність, спонтанний і в той же час внутрішньо конфліктний і суперечливий світ [9]. Таким чином, виходячи з уявлень дослідника, саморозуміння з одного боку призводить до посилення конфліктності особистості, а з іншого – створює внутрішні умови для їх вирішення.

Дослідники Д.М. Завалішина, В.М. Дружинін, Т.О. Флоренська розглядають екзистенційні суперечності як такі, що можуть порушувати внутрішню рівновагу. Людина жорстко «прикріплена» до дійсності. Життя розподіляється на зовнішнє і внутрішнє. Справжнє життя – це життя внутрішнє. Суб'єкту необхідно координувати два потоки подій, що відбуваються і зовні, і всередині. Для того, аби суб'єкт міг вирішувати життєві труднощі, він повинен бути включеним в людське буття [7; 8; 23]. Дещо іншу точку зору має Д.М. Завалішина. Вона вважає, що не дивлячись на те, що включеність суб'єкта у відповідну діяльність забезпечується творчим ставленням, але сама по собі залученість ще недостатня для істинного розуміння життєвої ситуації. В.М. Дружинін говорить, що зіткнення людини зі світом завжди несе в собі небезпеку. Екзистенційна психологічна травма знаходиться не в минулому, а в сьогоденні. Якщо життя становить загрозу (насильство, соціальний тиск з боку групи та ін.), то людина пориває в самотність. З'являється висока емоційна чутливість і ригідність як прояв внутрішньої конфліктності. Психологічні травми, нанесені людині в будь-який період життя, штовхають її на шлях непримиренної жорстокої боротьби. Травматичні душевні страждання часто мотивують людину до надконтролю що, в решті-решт призводить до саморуйнування. Ціледосягнення в цьому випадку зближується з такими варіантами життя як «життя проти життя» (агресія, насильство, злочинність) [7].

Блокування інтеграційного процесу при сильних зовнішніх впливах, на думку А.В. Баранникова, ускладнює контакт особистоті з собою. При цьому, він виділяє когнітивний досвід і досвід переживання. Онтологічні переживання дозволяють сказати життю «так» [4]. В цьому аспекті І. Кравцов робить акцент на екзистенційній свободі як мужній дії, здатній долати життєві протиріччя [12]. Про онтологічну впевненість говорить Н.В. Коптева. Дослідниця виділяє два рівня переживань: 1) переживання автономії, відокремленості від людей і від світу і 2) жорстко пов'язаний з ними [11]. У зв'язку з цим, існує точка зору, що при зіткненні із раптовою загрозою для життя, яке за ступенем впливу перевершує адаптаційний потенціал особистості, відбувається травматизація психіки людини. При цьому різко знижується суб'єктність, істотно втрачається впевненість у собі [13].

Г.Л. Тульчинський, аналізуючи складні стани нестабільності, вважає, що об'єктивних критеріїв екзистенційних ситуацій із «глухим кутом» просто не існує. Єдиним критерієм для такого роду ситуацій можуть бути лише внутрішні суб'єктивні критерії, які засновані на індивідуальних емоційних значеннях [20; 21]. У зв'язку з цим Є.В. Некрасова говорить, що визначення суб'єктивних критеріїв пов'язане з пошуком способів, за допомогою яких людина конституює

себе, своє життя, простір можливостей. При цьому, в діагностичних цілях необхідно активізувати аналіз внутрішньо текстових моментів, в яких проявляється опір людини [17].

На підставі суб'єктно-буттєвого підходу З.І. Рябікіна розробила концепцію спів-буття особистості з Іншим, де в центрі уваги розглядається можливість розвитку конфліктних відносин. Особистість як суб'єкт буття уникає або проявляє агресію в контактах з тими, хто ставить під сумнів певне право особи на певну цінність. При невдалій стратегії може виникнути сумнів у даній цінності, що лежить в основі образу Я [18]. Здатність до екзистенційного діалогу з іншими та з самим собою є важливою умовою внутрішньої смислової інтеграції свідомості [15]. В даному питанні З.І. Рябікіна не уточнює, яка особливність внутрішнього діалогу призводить до формування суб'єктності людини у вирішенні життєвих труднощів.

Розглядаючи проблему вирішення особистісних проблем, В.І. Слободчиков та А.В. Шувалов роблять акцент на засобах оволодіння суб'єктом соціокультурними обставинами свого існування. При цьому, вони залучають поняття соціалізації, як вростання індивіда в світ людської культури і суспільних цінностей, та індивідуалізація, як процес оформлення унікального і неповторного Я, набуття індивідом усе більшої самостійності, відносної автономності [19]. При цьому автори, з нашої точки зору, не пояснюють, що мається на увазі, коли вони говорять про відносну автономність.

Цікавим, на наш погляд, при дослідженні проблеми подання внутрішньоособистісних конфліктів, є точка зору В.В. Налимова про те, що людина здатна до розв'язання внутрішніх конфліктів, коли вдається зануритись у світ спонтанної свідомості. На його думку, спонтанність свідомості є онтологічною якістю психічного життя суб'єкта [16].

У рамках онтологічного підходу до дослідження інтелекту М.О. Холодна і Є.Г. Гельфман вводять поняття «інтелектуальний контроль» як форму організації ментального (розумового) досвіду суб'єкта. Зміни в будові ментального досвіду зумовлюють активність суб'єктних якостей. Інтелектуальна зрілість буде тим вищою, чим більше ініціативи проявить суб'єкт щодо пошуку нової інформації для перетворення проблемної ситуації та варіювання нових способів аналізу проблеми. Робота інтелекту як механізму регуляції передбачає врахування ситуації, до якої залучена та чи інша особистісна проблема. Чим багатший ментальний досвід, тим ширшим та різноплановішим стає контекст інтелектуальної діяльності, тим ширшим є психологічний спектр можливостей для подання проблеми [24]. На наш погляд, вивчення ролі ментального досвіду людини у детермінації конфліктного стану важко піддається

діагностичному виміру, але даний напрямок може бути достатньо перспективним.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Сутністю екзистенційно-суб'єктного підходу є ціннісне осмислення буття, життєвого світу суб'єкта. Центральною проблемою цього напрямку є проблема суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Якщо людина екзистенційно залучається до людського буття, з'являється можливість прояву суб'єктних якостей, а саме, розуміння і саморозуміння власної життєдіяльності. Суб'єкт життєдіяльності – це в першу чергу суб'єкт вирішення внутрішньоособистісних конфліктів у життєвій ситуації. На нашу думку, вказана наукова парадигма дозволить в подальшому осмислити стратегічно важливе для психологічної науки теоретичне питання: яким чином формується суб'єктність людини в складних життєвих ситуаціях?

Ми вважаємо, що поряд із рефлексивністю як когнітивним процесом цілком обґрунтовано можна говорити про онтологічну рефлексивність як механізм саморозуміння. Цей вид рефлексії, на наш погляд, забезпечує для суб'єкта певну внутрішню умову, усвідомлення і прийняття життєвої позиції при вирішенні психологічних конфліктів. Для подолання життєвих труднощів необхідна активізація онтологічної рефлексії у контексті розуміння складної ситуації. Саморозуміння індивідуального людського життя є найважливішим методом екзистенційно-суб'єктної психології. Екзистенційні внутрішні конфлікти через механізм онтологічного розуміння спочатку усвідомлюються, приймаються, а потім вирішуються або суб'єктивно, або реальними діями.

У процесі саморозуміння екзистенційні смисли досить важко виявляються та усвідомлюються. Розумінню складної ситуації і саморозумінню перешкоджає психічний захист, в основі якого лежить некерована тривога, що призводить до самозамикання, ригідності, депресивності, порушенню механізмів саморегуляції, самоідентичності, соціально-психологічній дезадаптації, досить жорсткої детермінації поведінки людини. Це може призвести до помилкових доленосних рішень, деформації розвитку життєвого шляху. Вирішення внутрішньоособистісних конфліктів визначається тим, наскільки саморозуміння суб'єктом здатне розблокувати мотивацію життєздійснення.

Однак підвищена саморефлексія може призвести до віддалення суб'єкта від ясних та зрозумілих схем міркування. У цьому випадку рефлексія може призвести до самообману. Становлення суб'єктності пов'язане з обстоюванням позиції щирості й правдивості в першу чергу по відношенню до себе.

В екзистенційно-суб'єктній парадигмі при дослідженні проблеми внутрішніх конфліктів акцент робиться на процесі смислового внутрішнього пошуку суб'єктивних можливостей, в ході чого відбувається розуміння внутрішнього травматичного досвіду і відкривається шлях до прихованих суб'єктивних можливостей і ресурсів щодо подолання екзистенційної фрустрації. На наш погляд, пошук механізмів формування суб'єктом екзистенційно-онтологічного типу розуміння власного життєвого світу є найважливішою актуальною теоретичною проблемою сучасної психології особистості, котра ще далека від свого остаточного вирішення.

Список використаних джерел

1. Абульханова К.А. Психология и сознание личности (Проблемы методологии, теории и исследования реальной личности) / К.А. Абульханова. – М. : Московский психолого-социальный институт, 1999. – 224 с.
2. Анцыферова Л.И. Развитие личности и проблемы геронтопсихологии / Л.И. Анцыферова. – М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2006. – 512 с.
3. Асмолов Г.В. По ту сторону сознания: методологические проблемы неклассической психологии / Г.В. Асмолов. – М. : Смысл, 2002. – 480 с.
4. Баранников А.В. Переживание и опыт / А.В. Баранников // Экзистенциальные традиции: Философия, Психология, Психотерапия. 2008. – № 2 (13). – С. 151–164.
5. Брушлинский А.В. Проблемы психологии субъекта / А.В. Брушлинский. – М. : Институт психологии РАН, 1994. – 55 с.
6. Бех І.Д. Духовний пошук: сучасні наукові межі / І.Д. Бех // Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України. – 2016. – № 1. – С. 5–14.
7. Дружинин В.Н. Варианты жизни: Очерки экзистенциальной психологии / В.Н. Дружинин. – М. : ПЕР СЭ, 2005. – 135 с.
8. Завалишина Д.Н. Ценностно-смысловые основания творческого способа существования человека в профессии / Д.Н. Завалишина // Ценностные основания психологической науки и психология ценностей / Отв. ред. В.В. Знаков, Г.В. Залевский. – М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2008. – С. 166–184.
9. Знаков В.В. Психология понимания: Проблемы и перспективы / В.В. Знаков. – М. : Изд-во «Институт Психологии РАН», 2005. – 448 с.
10. Знаков В.В. Сознание субъекта и психология человеческого бытия / В.В. Знаков // Психология сознания: современное состояние и перспективы: материалы II всероссийской научной конференции (29 сентября – 1 октября 2011 г., Самара). – Самара : ПГСГА, 2011. – С. 58–71.
11. Коптева Н.В. Понятие онтологической уверенности Р. Лэйнга и его операционализация / Н.В. Коптева // V Съезд Общероссийской общественной организации. «Российское психологическое общество». (Москва, 14–18 февраля 2012 г.). – Т. 3. – С. 304–305.

12. Кравцов И. Свобода или экзистенциализм в действии / И. Кравцов // Экзистенциальные традиции: Философия, Психология, Психотерапия. – 2008. – № 2 (13). – С. 52–56.

13. Красильников И.А. Социальная психология внутриличностных конфликтов: теоретические основания и эмпирические исследования / И.А. Красильников. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 2014. – 236 с.

14. Кривцова С.В. Некоторые актуальные вопросы создания экзистенциально-аналитической теории развития / С.В. Кривцова // 2 Всероссийская научно-практическая конференция по экзистенциальной психологии: Материалы сообщений / под ред. Д.А. Леонтьева. – М. : Смысл, 2004. – С. 80–94.

15. Мазур Е.С. Экзистенциальные основы психотерапии травмы / Е.С. Мазур // Четвертая Всероссийская научно-практическая конференция по экзистенциальной психологии: материалы сообщений / Под ред. Д.А. Леонтьева. – М. : Смысл, 2010. – С. 127–140.

16. Налимов В.В. Спонтанность сознания: Вероятностная теория смыслов и смысловая архитектура личности / В.В. Налимов. – М. : Водолей Publishers, 2007. – 368 с.

17. Некрасова Е.В. Психологический анализ уникальных событий жизни человека / Е.В. Некрасова // Четвертая Всероссийская научно-практическая конференция по экзистенциальной психологии: материалы сообщений / Под ред. Д.А. Леонтьева. – М. : Смысл, 2010. – С. 70–72.

18. Рябикина З.И. Психология со-бытийности: теоретико-методологические основания анализа / З.И. Рябикина // V Съезд Общероссийской общественной организации. «Российское психологическое общество». Москва, 14 – 18 февраля 2012 г. Т. 3. – С. 321 – 322.

19. Слободчиков В.И. Антропологический подход к решению проблемы психологического здоровья детей / В.И. Слободчиков, А.В. Шувалов // Вопросы психологии. – 2001. – № 4. – С. 91–105.

20. Тульчинский Г.Л. Постгуманизм и личность / Г.Л. Тульчинский // 2 Всероссийская научно-практическая конференция по экзистенциальной психологии: Материалы сообщений / под ред. Д.А. Леонтьева. – М. : Смысл, 2004. – С. 5–18.

21. Тульчинский Г.Л. Сдвиг гуманитарной парадигмы, трансцендентальный субъект и постчеловеческая персонология / Г.Л. Тульчинский // Методология и история психология. – 2010. – Т. 5. – Выпуск 1. – С. 32–51.

22. Улановский А.М. Феноменологическое описание в психологии / А.М. Улановский // 2 Всероссийская научно-практическая конференция по экзистенциальной психологии: Материалы сообщений / под ред. Д.А. Леонтьева. – М. : Смысл, 2004. – С. 19–21.

23. Флоренская Т.А. Диалог в практической психологии. Наука о душе / Т.А. Флоренская. – М. : Владос, 2001. – 126 с.

24. Холодная М.А. Ценностные аспекты психологии интеллекта и их реализация в образовательной практике / М.А. Холодная, Э.Г. Гельфман //

Ценностные основания психологической науки и психология ценностей / Отв. ред. В.В. Знаков, Г.В. Залевский. – М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2008. – С. 236–261.

I. Krasilnikov

ONTOLOGIC SUBJECT AS A DETERMINANT OF INTERNAL CONFLICT OVERCOMING

In the article different theoretical sights at a problem of internal conflicts within the framework of existential-ontologic paradigm are presented. It is underlined, that the principle of the subject includes existential-ontologic problematic of realization of internal conflict. It is emphasized, that solve of such conflicts is connected with an opportunity of formation of subject qualities in corresponding with difficult vital situations. Several psychological mechanisms providing enhancement of subject activity are considered. The accent on a phenomenon of existential understanding and self-understanding as determinant of solve of an intrapersonal conflict is done.

Researchers in existential-ontologic paradigm emphasize the process of semantic internal search of subject opportunities during which the understanding of internal traumatic experience appears as well as the ways to the latent subject opportunities and resources of overcoming of existential frustration could be found. Search of mechanisms of formation by the subject of existential-ontologic type of understanding of his/her own vital world is a significant and actual theoretical problem of modern psychology of the person which is still far from its decision.

Actualization of an ontologic reflection is necessary for overcoming by the subject of vital difficulties in a context of understanding of a complex situation. The self-understanding of individual human life is the major method of subject psychology. Existential conflicts are realized through the mechanism of ontologic understanding, and are then accepted and resolved subjectively or in real actions.

Becoming of the subject is connected with a position of an openness and truthfulness first of all in relation to itself.

Keywords: *internal conflict, the subject, existential-ontologic paradigm.*

Надійшла до редакції 19.04.2017 р.